

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою
«Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕВАЛКИ
МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ ПОРТАМИ УКРАЇНИ В
УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ»»**

Виконавець:

студент ФМЕ, гр. 64М

Крамаренко Олександр Олександрович

_____ / підпис /

Науковий керівник:

д.е.н, професор

Єрмакова Ольга Анатоліївна _____

/ підпис /

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Економіка України в першу чергу залежить від міжнародної торгівлі. До початку російського вторгнення відсоток товарів і послуг, які були експортовані з країни, становив 45,5%, тоді як відсоток товарів і послуг, які були імпортовані, становив 53,8%. Ці показники значно перевищували середньосвітовий показник. Крім того, морські порти України залишалися і будуть надзвичайно значущим транспортним майданчиком України для світу. До початку війни 60% експорту країни здійснювалося через морські порти, що є найбільшим відсотком серед усіх країн світу. Як наслідок, важливість ефективності українських портових операцій має першочергове значення для економіки країни з точки зору зниження витрат пов'язаних з торгівлею.

До початку конфлікту щонайменше дві третини загального обсягу зовнішньої торгівлі в Україні транспортувалося через морські порти. У січні 2022 року через ці порти щодня проходило в середньому 500 тис. тонн вантажів, вже за перші два тижні військових дій обсяг перевалки знизився на 420 тис. тонн.

Сьогодні, українські порти лишаються заблокованими з початку повномасштабного вторгнення росії, що призвело до мільярдних втрат для економіки України та загрожує голодом світу. Порти Маріуполя, Бердянська, Скадовська та Херсона — окуповані та розкрадаються росіянами, інфраструктуру в Миколаєві регулярно обстрілюють ракетами, дані факти як ніколи вимагають детального розгляду проблем та перспектив перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій.

Метою роботи є визначення проблем та перспектив перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій.

Для досягнення поставленої мети кваліфікаційної роботи необхідно вирішити наступні дослідницькі **завдання**:

1. Охарактеризувати роль портів в організації перевалки міжнародних морських вантажів;
2. Визначити особливості логістики здійснення перевалки міжнародних морських вантажів в портах в умовах воєнних дій;
3. Описати сучасні тенденції у перевалці міжнародних морських вантажів в портах країн світу;
4. Дослідити структурні зміни в перевалці міжнародних морських вантажів та обсягах роботи портів України в умовах воєнних дій;
5. Оцінити ризики та загрози, що впливають на перевалку міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій;
6. Проаналізувати економічні втрати від скорочення обсягів перевалки міжнародних морських вантажів портами України, обумовлені воєнними діями;
7. Визначити успішні стратегії здійснення перевалки міжнародних морських вантажів портами для протидії викликам воєнних дій;
8. Проаналізувати перспективи залучення іноземних інвестицій у відновлення портової інфраструктури;
9. З'ясувати шляхи мінімізації ризиків перевалки міжнародних морських вантажів портами України.

Об'єктом дослідження є перевалка міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій.

Предметом дослідження є науково-теоретичні дослідження та практичні рішення щодо проблем та перспектив розвитку перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій.

Методами дослідження є загальні методи (індукція та дедукція, класифікація, синтез, аналіз), економіко-статистичні, графічні, теоретичні методи (системний аналіз), економіко-статистичні, графічні та інші.

Інформаційна база дослідження. Важливими для написання даної кваліфікаційної роботи були дослідження: О. С. Артем'єва, С. В. Боричева, О. Г. Габа, С. В. Гревцова, О. П. Дяченко, Н. В. Короленко, Т. Г. Логутова, О. І. Петренко, Я. Д. Свириденко, В. Д. Фліппова, О. С. Шепетовського.

Інформаційно-довідкову базу дослідження склали дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених у портовій галузі України та світу, офіційні дані, аналітичні дані Адміністрації морських портів України, Асоціації портів Чорного моря.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано тези: Крамаренко О. О. Проблеми та перспективи перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій. Збірник наукових праць кафедри міжнародних відносин «Світова економіка та міжнародні економічні відносини», Одеса: ОНЕУ, 2024, Вип. 4 (у друці).

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, якими охоплюються 9 підрозділів, висновків та списку використаних джерел (49 найменувань). Загальний обсяг дипломної роботи – 104 сторінок, у тому числі список використаних джерел – 5 сторінок. Також у роботі є наявні 2 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕВАЛКИ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ В ПОРТАХ»** розглядаються роль моря у світовій транспортній системі, ефективність цих процесів, вирішення проблем розвитку морських портів та організаційних питань, Обсяги міжнародної морської торгівлі у світі

У другому розділі **«АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПЕРЕВАЛКИ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ ПОРТАМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ»** охарактеризовано структурні зміни в перевалці міжнародних морських вантажів та обсягах роботи портів України в умовах воєнних дій, Ризики та загрози, що впливають на перевалку міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій

У третьому розділі **«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕРЕВАЛКИ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ ПОРТАМИ УКРАЇНИ»** обґрунтовано

визначення успішних стратегій здійснення перевалки міжнародних морських вантажів портами для протидії викликам воєнних дій.

ВИСНОВКИ

Повномасштабне вторгнення росії до України вже завдало та продовжує завдавати величезної шкоди людям та інфраструктурі України особливих випробовувань. Враховуючи це, виникає об'єктивна необхідність оперативно перебудовувати логістичну систему, формувати нові ланцюги доставки вантажів, змінювати напрямки торговельних потоків через блокаду українських морських портів та часткову втрату залізничної мережі. На логістичні ланцюги, міжнародну торгівлю та купівельну спроможність українського споживача впливають не тільки перемоги на фронті, але й валютні коливання, адаптивність та професійна гнучкість фахівців, які працюють в сфері логістики, стійкість українського народу на підтримка світової спільноти. Відкрите протистояння з росією стало для нашої країни серйозним викликом, який потребує загальної консолідації й оптимізації всіх суспільних процесів загалом та переформатування логістики зокрема портової.

Виходячи з інформації, яка була наведена в попередніх розділах хочемо зазначити, що пандемія COVID-19, війна в Україні, зміна клімату та геополітика спричинили хаос у сфері морських перевезень та логістиці, заблокувавши одні порти і заклавши інші, змінивши конфігурацію марш-рутів, збільшивши затримки і підштовхнувши до зростання вартості перевезень. Кораблі забезпечують понад 80% світової торгівлі, тому перебої в роботі портів і судноплавних шляхів означають, що продовольство, енергія, зерно, ліки та інші товари першої необхідності не потрапляють до тих, хто їх потребує. Підприємства залишаються без поставок, а ціни для виробників і споживачів стрімко зростають. Хоча затримки зменшилися, а тарифи на сухі вантажі знижуються, морський транспорт – а отже, і світова торгівля – залишається вразливою. Галузь повинна інвестувати зараз, щоб підвищити свою стійкість до майбутніх криз і зміни клімату. Порти, судноплавні компанії і транспортні оператори повинні розширювати потужності, оновлювати і розширювати флот і обладнання, забезпечувати достатню кількість кваліфікованої робочої сили, покращувати зв'язок і продуктивність, скорочувати викиди і захищати конкуренцію, щоб морський транспорт міг пережити наступний шторм.

З метою розкриття теми дослідження ми намагалися досягти поставленої мети. Тому опрацьований нами матеріал дає змогу зробити певні висновки.

У першому розділі « Теоретичні основи організації перевалки міжнародних морських вантажів в портах» нам вдалось охарактеризувати роль портів в організації перевалки міжнародних морських вантажів, що дозволило зробити такі висновки. Морські перевезення мають вирішальне значення для світової торгівлі, оскільки понад 80% усіх товарів перевозяться морем. Проте вітчизняні морські порти стикаються з такими проблемами, як недостатня інфраструктура та сучасне вантажно-розвантажувальне обладнання. Основні порти в усьому світі впроваджують цифрові технології для підвищення ефективності та оптимізації

логістичних операцій. Морська портова галузь безпосередньо впливає на світову економіку, і від статусу морської портової галузі залежить ефективність логістики великих експортних підприємств. Міжнародні морські перевезення регулюються багатосторонніми міжнародними договорами та національним законодавством. Незважаючи на невивідний термін доставки та загрозу піратства, морський транспорт залишається потужним засобом ведення зовнішньої торгівлі та розвитку міжнародних економічних зв'язків.

Також у даному розділі ми визначили особливості логістики здійснення перевалки міжнародних морських вантажів в портах в умовах воєнних дій, що дозволило зробити наступні висновки. Блокада українських портів росією завдала значних економічних збитків європейським країнам. Підприємства України, зокрема металургійні та гірничодобувні, сильно постраждали від блокади Чорного моря. Через закриття морських портів значна частина логістики була передана залізниці та автотранспорту. Альтернативою прямим морським перевезенням з Китаю та інших країн Південно-Східної Азії є варіанти логістики доставки. Сьогодні морські вантажопотоки України реорганізовані внаслідок військових дій. Морський транспорт перенаправляється з портів Чорного моря в порти Балтійського моря.

Окрім того у першому розділі ми описали сучасні тенденції у перевалці міжнародних морських вантажів в портах країн світу та зробили такі висновки. Морський транспорт є значним внеском у міжнародну торгівлю, понад 80% фізичного обсягу та 70% вартості перевозиться за допомогою морських перевезень. Пандемія COVID-19 перервала доставку, але галузь виявилася більш стійкою, ніж очікувалося, через різну швидкість і шляхи поширення пандемії в регіонах і на ринках. Торговельні потоки відновилися завдяки масштабним пакетам стимулів, збільшенню споживчих витрат на товари та розширенню електронної комерції. Однак вузькі логістичні місця та брак потужностей призвели до перевантаженості портів, зниження рівня обслуговування та надійності, а також збільшення фрахту та додаткових зборів. Старіючий флот також викликає занепокоєння, оскільки старі судна менш ефективні та викидають більше викидів.

У другому розділі «Аналіз сучасного стану перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій» ми дослідили структурні зміни в перевалці міжнародних морських вантажів та обсягах роботи портів України в умовах воєнних дій та зробили наступні висновки. Незважаючи на блокаду українських морських портів, порт Рені показав найкращий результат роботи у 2022 році зі збільшенням перевалки вантажів у 6,5 разів. Українські порти на Дунаї відчують сплеск вантажопотоку через блокаду портів Азовського басейну та Чорного моря. Обсяг перевалки вантажів у регіоні до кінця 2023 року може зрости до 20 млн тонн. Такі результати критично важливі для забезпечення інтеграції економіки України у світову економічну систему та збереження цілісності вітчизняного господарського механізму.

Також у даному розділі ми оцінили ризики та загрози, що впливають на перевалку міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій, що дало можливість зробити наступні висновки. Війна, що триває в Україні, спричинила значні збої в транспортній та морській галузях країни, що призвело до дефіциту експортного обладнання та зменшення кількості перевалці морських

вантажів портами України. Блокада морських портів призвела до затримок митного оформлення вантажів і підвищення тарифів на складування. Порти Рені та Ізмаїл досягли своєї максимальної пропускної здатності, а логістичні проблеми та обмежувальні регуляторні заходи викликають додаткові проблеми. Крім того, ракетні удари росії по портовій інфраструктурі, включаючи зернові склади та перевантажувальні потужності, спричинили зростання цін на продовольство на світових ринках і можуть призвести до штучного голоду в деяких країнах.

Окрім того у другому розділі нами проаналізовано економічні втрати від скорочення обсягів перевалки міжнародних морських вантажів портами України, обумовлені воєнними діями, в процесі даного аналізу ми зробили висновки, що триваючий конфлікт між Україною та росією серйозно впливає на морські та авіаційні вантажні перевезення в Україні. Російські війська блокують судноплавні шляхи, що ще більше впливає на міжнародну морську перевалку вантажів через порти України. Обсяги перевалки міжнародних морських вантажів через порти України суттєво зменшилися через ряд факторів. Збройний конфлікт в Україні, має значні наслідки для судноплавної галузі, такі як підвищення ризиків судноплавства та закриття портів, що може вплинути на обсяги перевалки міжнародних морських вантажів. Відбудова та ремонт пошкоджених портів України є критично важливим кроком до пом'якшення економічних втрат, спричинених триваючою війною.

У третьому розділі: «Перспективи розвитку перевалки міжнародних морських вантажів портами України» було визначено успішні стратегії здійснення перевалки міжнародних морських вантажів портами для протидії викликам воєнних дій. Так Перевалка міжнародних морських вантажів через порти України має вирішальне значення для її економіки та міжнародної торгівлі, але обмежені глибини та небажання працювати з каботажним флотом перешкоджають оптимізації. Використання рейдів для завантаження великих суден до повної осадки є потенційним рішенням для оптимізації морської логістики в Україні. Стратегії збільшення потужності під час війни включають розвиток критичних складських приміщень, покращення транспортної логістики та посилення заходів безпеки портів. Уряд прагне підвищити ефективність і залучити щонайменше \$500 млн приватних інвестицій шляхом розробки генерального плану розвитку порту, модернізації потужностей і проведення концесійних конкурсів на об'єкти державної інфраструктури.

Також у даному розділі ми проаналізували перспективи залучення іноземних інвестицій у відновлення портової інфраструктури, в процесі аналізу даного питання нами були зроблені наступні висновки. Україна шукає іноземні інвестиції для відновлення та модернізації своїх портів, які мають вирішальне значення для економічного зростання та стабільності. Державно-приватні партнерства успішно залучають інвестиції від іноземних інвесторів і банків, але такі проблеми, як політична нестабільність, корупція та відсутність прозорості, можуть перешкоджати прямим іноземним інвестиціям. Хоча іноземні інвестиції можуть забезпечити необхідні ресурси для розвитку інфраструктури та покращення відносин з іншими країнами, існують занепокоєння щодо експлуатації ресурсів і робочої сили, загроз національній безпеці, корупції та нестабільності в уряді. Україна повинна ретельно

управляти іноземними інвестиціями, щоб принести користь економіці та громадянам.

Окрім вищезазначених питань, у третьому розділі ми з'ясували шляхи мінімізації ризиків перевалки міжнародних морських вантажів портами України, та зробили наступні висновки. Перевалка міжнародних морських вантажів через українські порти під час бойових дій становить значні ризики для безпеки. Міністерство інфраструктури України прагне покращити якість послуг, що надаються українськими морськими портами, та зменшити ризик перенаправлення вантажів та неправильного декларування шляхом запровадження нових заходів та вдосконалення нормативно-правової бази. Щоб мінімізувати ці ризики, слід розробити та впровадити комплексні плани управління ризиками, приділяючи пріоритет таким заходам безпеки, як кібербезпека, ефективні стратегії управління ризиками, співпраця з правоохоронними органами та органами безпеки, регулярні оцінки безпеки та навчання персоналу з безпеки протоколи та реагування на надзвичайні ситуації.

АНОТАЦІЯ

Крамаренко Олександр Олександрович «Проблеми та перспективи перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023 р.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є перевалка міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій.

У роботі охарактеризовується роль портів в організації перевалки міжнародних морських вантажів, розглядаються особливості логістики здійснення перевалки міжнародних морських вантажів в портах в умовах воєнних дій, визначаються сучасні тенденції у перевалці міжнародних морських вантажів в портах країн світу.

Досліджуються структурні зміни в перевалці міжнародних морських вантажів та обсягах роботи портів України в умовах воєнних дій, надається оцінка ризиків та загроз, що впливають на перевалку міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій, аналізуються економічні втрати від скорочення обсягів перевалки міжнародних морських вантажів портами України, обумовлені воєнними діями.

Визначаються успішні стратегії здійснення перевалки міжнародних морських вантажів портами для протидії викликам воєнних дій, аналізуються перспективи залучення іноземних інвестицій у відновлення портової інфраструктури, з'ясовуються шляхи мінімізації ризиків перевалки міжнародних морських вантажів портами України.

Ключові слова: перевалка, міжнародні морські вантажі, порти України, воєнний стан, зовнішньоекономічна діяльність.

ANNOTATION

Oleksandr Oleksandrovich Kramarenko «Problems and prospects of transshipment of international sea cargo through the ports of Ukraine in the conditions of military operations».

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". – Odesa National University of Economics. – Odesa, 2023

The master's qualification work consists of three sections. The object of the study is the transshipment of international sea cargo through the ports of Ukraine in the conditions of military operations.

The work describes the role of ports in the organization of transshipment of international sea cargoes, examines the logistics features of the transshipment of international sea cargoes in ports in the conditions of military operations, and defines modern trends in the transshipment of international sea cargoes in the ports of countries around the world.

Structural changes in the transshipment of international sea cargoes and the volumes of work of ports of Ukraine in the conditions of military operations are studied, an assessment of risks and threats affecting the transshipment of international sea cargoes in the ports of Ukraine in conditions of military operations is provided, the economic losses from the reduction in the volumes of transshipment of international sea cargoes in the ports of Ukraine are analyzed caused by military actions.

Successful strategies for the transshipment of international sea cargo through ports to counter the challenges of military operations are determined, the prospects of attracting foreign investment in the restoration of port infrastructure are analyzed, and ways of minimizing the risks of transshipment of international sea cargo through the ports of Ukraine are identified.

Keywords: transshipment, international sea cargo, ports of Ukraine, martial law, foreign economic activity.